

ביצן מכסיף *Alternanthera sessilis* - פורח בבתי גידול לחים (נובמבר 2017)

כתבה: ערגה אלוני

ביצן מכסיף *Alternanthera sessilis* (ירבוזיים), הוא צמח חד או רב שנתי שרוע, הגדל בבתי גידול לחים. לעתים הוא זקוף נשען על צמחים אחרים הגדלים בסביבתו ולעתים חלקים ממנו מצויים במים. הגבעולים עשבוניים, דקים, חומים או ירוקים. בעלי עורקים בולטים. העלים מסודרים נגדית על הגבעול, פשוטים, הפטוטרת קצרה, הטרף אזמלני, אורכו 1-4 ס"מ ורוחבו כ-2 ס"מ, שפתו תמימה.

ביצן מכסיף - גבעול, עלים ותפרחות. צילמה: ערגה אלוני ©

הפרחים קטנים, דו-מיניים, ערוכים בתפרחות קרקפת כדוריות. הקרקפות קטנות, מצויות בחיקי העלים, מצוידות בחפים קרומיים בצבע ירוק-צהוב ולעיתים הם ורודים אדמדמים. כל פרח שגודלו 1-2 מ"מ, מצוי בחיק חפה קרומית. עלי הגביע 5, צבעם ירוק, הכותרת מאוחה בעלת 5 שיניים, צבעה ורוד-סגלגל. בפרח 10 אבקנים, זיריהם קצרים ומעורים בכותרת. 5 מהם הם אבקנים פוריים בעלי מאבקים בולטים, ואילו 5 אבקנים הם עקרים (סטמינודים). עמוד העלי קצר, בעל צלקת כדורית. השחלה עילית בת ביצית אחת. הפרי שקיק קרומי בן זרע אחד. הזרע מעוגל ושטוח ובעת הבשלתו משתנה צבעו לחום מבריק.

ביצן מכסיף - תפרחות ופרחים. צילמה: ערנה אלוני ©
הפרחים עטופים בחפים

ביצן מכסיף גדל בבתי גידול לחים כמו שלוליות חורף עונתיות, ביצות, נחלי אכזב וגדות נחלים. הוא מצוי גם בבתי גידול לחים אנתרופוגניים.

הצמח רחב-תפוצה וגדל באזורים טרופיים וסובטרופיים הוא מצוי באמריקה בעיקר במרכזה ועד לצ'ילי וארגנטינה. באפריקה, באסיה ובמדינות במזרח התיכון. בארץ תפוצתו מצומצמת לאזור מישור החוף, הבקעה וצפון הארץ. הוא פורח מחודש אפריל ועד ינואר. הסוג כולל כ-170 מינים. בארץ זהו מין יחיד.

לצמח חשיבות לא מבוטלת באסיה ובתת-יבשת הודו, שם הוא מוכר כצמח מאכל. בוייטנאם, העלים והגבעולים נאכלים ירוקים כסלט. באזורים אלה הוא משמש גם כצמח מרפא כנגד שלשולים, דיזנטריה, והורדת חום. כתישת העלים והגבעולים ויצירת משרה, משמשים את האוכלוסייה לטיפול בדלקות עיניים. כמו כן מכינים מחלקי הצמח מרקחות לטיפול בנגעים בעור.

למרות היות הצמח מין יחידי בסוג בקרב צמחיית הבר בארץ, בגינות הנוי גדלים מינים נוספים. המוכר והנפוץ בגינות הנוי הוא **ביצן רחב עלים**. זהו בן-שיח עשבוני בעל עלים בגוון סגול בהיר וקרקפות בהירות. הצמח משמש בגינות בעיקר ליצירת מסגרת או כגוש צבעוני במרחב ירוק.

ספרות:

פינברון-דותן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים. עמ' 219-218.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2017 ביצן מכסיף *Alternanthera sessilis* – פורח בבתי גידול לחים
(נובמבר 2017), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 4.

<https://www.kalanit.org.il/alternanthera-sessilis-nov-2017>